

TRÍ TUỆ NHÂN TẠO TẠO SINH VÀ SÁNG KIẾN KHÁM PHÁ MỞ CỦA NISO

Tổ chức Tiêu chuẩn Thông tin Quốc gia (National Information Standards Organization - NISO) - một tổ chức phi lợi nhuận của Hoa Kỳ, chuyên phát triển và xuất bản các tiêu chuẩn kỹ thuật liên quan đến lĩnh vực thông tin, thư viện và xuất bản, mới công bố xuất bản phẩm “Trí tuệ nhân tạo tạo sinh và Sáng kiến khám phá mở của NISO”. Đây là báo cáo về Trí tuệ nhân tạo (AI) năm 2024 thông qua một cuộc khảo sát về các dịch vụ khám phá, khai thác thư viện trên môi trường web, do Ủy ban thường trực Sáng kiến khám phá mở (Open Discovery Initiative - ODI) thực hiện.

Gần đây nhất, ODI đã cập nhật bản Thực hành khuyến nghị “Thúc đẩy Minh bạch trong khai thác thông tin” (năm 2020). Đến cuối năm 2023, các công cụ AI tạo sinh ở quy mô lớn bắt đầu xuất hiện và phát triển mạnh. AI tạo sinh có tiềm năng lớn trong việc thay đổi môi trường khám phá và khai thác các dịch vụ thư viện, ảnh hưởng đến cách người dùng thư viện thực hiện nghiên cứu và cách các nhà cung cấp nội dung chia sẻ toàn văn và lập chỉ mục.

Để hiểu rõ hơn về các vấn đề đang được quan tâm và những lo ngại về tác động của công nghệ mới này, ODI đã tiến hành một cuộc khảo sát những người tham gia vào hệ sinh thái khám phá vào cuối năm 2024. Kết quả từ cuộc khảo sát đã được đưa vào bản báo cáo, trong đó trình bày chi tiết những cơ hội và thách thức đối với các thư viện và nhà cung cấp nội dung dưới tác động của AI trong việc khám phá và khai thác nội dung. Đồng thời, báo cáo cũng đề cập đến các nội dung công việc cụ thể mà ODI sẽ thực hiện để ứng phó với những vấn đề đặt ra dưới tác động của công nghệ AI trong thời gian tới.

Những phát hiện chính từ cuộc khảo sát, đó là:

- Những kỳ vọng chung về AI từ thư viện và nhà cung cấp nội dung trong việc khám phá, khai thác thông tin. Ba lựa chọn chính của các thành viên thư viện và nhà cung cấp nội dung là: Cải thiện khả năng hiển thị nội dung; Đề xuất nội dung chính xác hơn; Tiết kiệm thời gian của nhân viên.

- Ba nỗi lo ngại hàng đầu của những người được khảo sát hoạt động trong lĩnh vực thư viện, đó là: 1) Nội dung có thể bị xuyên tạc hoặc bịa đặt; 2) Thiếu minh bạch về thông tin đầu vào; 3) Chất lượng của các bản tóm tắt do AI tạo ra.

- Đối với những nhà cung cấp nội dung, ba nỗi lo ngại tập trung ở việc: 1) Vi phạm bản quyền; 2) Nội dung bịa đặt hoặc xuyên tạc; 3) Thiếu minh bạch về thông tin đầu vào.

Nhìn chung, những người hoạt động trong lĩnh vực thư viện cho rằng, các công cụ AI tạo sinh sẽ phần nào giúp nâng cao giá trị của việc khám phá và khai thác thông tin trên quy mô web cho người dùng và nhân viên thư viện. Còn các nhà cung cấp nội dung bày tỏ hy vọng rằng, AI tạo sinh, trong hầu hết các trường hợp, sẽ cải thiện khả năng hiển thị các nội dung mà họ cung cấp, tuy nhiên, không quá kỳ vọng vào tác động của AI đối với việc truy cập vào nội dung đó. Đặc biệt, những người hoạt động trong lĩnh vực thư viện cũng bày tỏ sự lo ngại về những rủi ro tiềm ẩn của AI tạo sinh đối với môi trường xuất phát từ các trung tâm dữ liệu khi tạo lập các mô hình AI tạo sinh và xử lý các truy vấn.

Ủy ban Thường trực ODI của NISO sẽ chia sẻ kết quả khảo sát cho cộng đồng thông qua các bài thuyết trình tại hội nghị và hội thảo trực tuyến để tiếp nhận phản hồi từ cộng đồng. Trên cơ sở đó, xây dựng các hướng dẫn để thúc đẩy tính minh bạch giữa các thư viện, nhà cung cấp nội dung và nhà cung cấp dịch vụ trong việc sử dụng AI để khai thác thông tin trên quy mô web.

Các thư viện có thể sử dụng kết quả khảo sát để xây dựng các hướng dẫn hỗ trợ cộng đồng trong việc định hướng sử dụng các công nghệ mới này.

Toàn văn báo cáo có thể xem chi tiết ở dạng điện tử với nhan đề: “Generative Artificial Intelligence and web-scale discovery”.

Nguyễn Tú Quyên

Nguồn: <https://www.libraryjournal.com/>

(Ngày 05/8/2025)